

DÖVİZ KURU DEĞİŞMELERİNİN DIŞ TİCARET DENGESİNE ETKİSİNİ AÇIKLAMAYA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Yard. Doç. Dr. Meriç SUBAŞI ERTEKİN
T.C. Anadolu Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü

ABSTRACT

In economy, the exchange rate policy is represented as one of the most frequently applied tools in the balance of foreign trade.

As the governments do not want the unbalance of the foreign trade, they take measures to provide the balance of foreign trade while the automatic adjustment mechanisms are blocked. These are expenditure-switching policies, expenditure-changing policies and policies to improve the exchange incomes. In teorical limit, the aim of this paper is to study

on the effects of devaluation over the foreign trade which are accepted a expenditure-switching policies .

In the approaches known as elasticities , absorption and monetary while the elasticities and absorption approaches have related to the effect of the exchange rate on the balance of the foreign trade , the monetary approach is focused on the balance of payments. Also, these traditional approaches have contributed to improve the following models.

ÖZET

Bir ekonomide dış dengenin sağlanmasında döviz kuru politikası en sık başvurulan araçlardan biridir. Hükümetler dış dengesizliği istemediklerinden otomatik denkleme mekanizmalarının uygulanmasını engellendiği durumlarda dış dengeyi sağlamaya yönelik önlemler alırlar. Bunlar; harcama kaydırıcı politikalar, harcama değiştirici politikalar ve döviz gelirlerini artırmaya yönelik politikalar. Bu çalışmanın amacı harcama kaydırıcı araçlardan olan devalüasyonun dış denge üzerindeki etkisini geleneksel teorik çerçevede incelemektir. Esneklik, masnetme ve parasalcı olarak ayrılan yaklaşımlarda, esneklik ve masnetme yaklaşımı döviz kurunun dış ticaret dengesine etkisini incelerken, parasalcı yaklaşım ödemeler dengesine etkisini inceler. Bu geleneksel yaklaşımların daha sonraki modellerin gelişmesinde de etkili olmuştur.

1.GİRİŞ

Hükümetler ödemeler bilançosu dengesizliğini istemediklerinden, bazen kendileri bazen de karşı ülkelerin isteği üzerine bu dengesizliği gidermeye yönelik kararlar alabilirler. Ödemeler bilançosunu denkleştirmeye yönelik politikalar, otomatik denkleşme mekanizmalarının işlemesine izin verilmediği veya çok yavaş işlediği durumlarda uygulanır. Otomatik denkleşme mekanizmasında ilk olarak kur hareketleri değişir. Dış ödemelerde bir açık olduğunda döviz kuru yükselir. Ancak, sabit bir kur sistemi veya istikrarlı kur politikaları uygulanıyorsa dış açığı giderecek bir kur değişikliğine izin verilmez.

Kur değişimleri uygulanmayınca hükümetler döviz piyasasına müdahale ile ulusal para sokunu değiştirirler. Fakat bazen hükümetler para arzının ödemeler bilançosu dengesizliğine bağlı olarak değişmesini istemediklerinde merkez bankası işlemleriyle bu etkileri kısırlaştırırlar. Böylece serbest kur ve parasal denkleşme mekanizmaları engellenince Keynes'in gelir değişimleri mekanizması uygulanır. Bu da kısa dönemde dış dengeyi sağlayıcı sonuçlar vermez.

Böylece otomatik denkleşme mekanizmalarının işleyişi hükümet yetkilileri tarafından engellendikçe dış ödeme açıkları sürecektir. Bu da

ülkenin sınırlı olan döviz rezervlerinin tükenmeye yüz tutması demektir. Böyle bir durumda hükümetler dış dengeyi sağlamaya yönelik önlemler alma zorunluluğu ile karşı karşıyadırlar. Denkleştirici politikalar ile harcama kaydırıcı politikalar, harcama değiştirici politikalar ve döviz gelirlerini artırmaya yönelik politikalar olarak ayrılırlar. Bu çalışmada harcama kaydırıcı araçlardan olan devalüasyon sonucunda, değişen döviz kurlarının dış ekonomik dengeye etkisini açıklamaya yönelik geleneksel yaklaşımlar incelenmiştir.

2. DÖVİZ KURU DEĞİŞMELERİNİN DIŞ TİCARET DENGESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ ÖLÇMEYİ YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Devalüasyon bir ulusal paranın değerinin düşürülmesidir. Revalüasyon ise tersine ulusal paranın dış değerini yükseltmesidir. Ödemeler bilançosunu denkleştirme aracı olarak kullanılan döviz kuru değişiklikleri hem sabit hem de esnek kur sistemlerinde kullanılabilir. Ancak hükümet kararları ile döviz kurlarının değiştirilmesi daha çok sabit kur sistemlerinde kullanılır. Esnek kur sistemlerinde döviz kurları arz ve talebe bağlı olarak değiştiğinden, devalüasyonlarda daha çok paranın değerlenmesi ve değer kaybetmesi için devalüasyonları kullanılır¹.

---

¹ Rıdvan KARLUK, *Uluslararası Ekonomi*, İstanbul, 1998, s.323-327.

Devalüasyon ithal mallarını ulusal para cinsinden pahalandırarak ihraç mallarını yabancı para cinsinden ucuzlattığından ithalat talebini kısıtıcı ihracat hacmini genişletici etkiler doğurmaktadır. Bunun sonucunda ülkenin ithalat giderleri azalmakta ihracat gelirleri artmakta ve böylece ticaret bilançosu açığı giderilmiş olmaktadır. Revalüasyon ise az değerlenmiş kur düzeninin sonucunda uygulanır. Ülke içi fiyatları pahalandırarak ihracatı azalttığından dış ticaret fazlası veren ülkelerde uygulanır².

Az değerlenmiş döviz kurunun geçerli olduğu ülkeler, revalüasyon ile döviz kurunu denge döviz kurundan daha az değerlenmiş bir seviyede tutarlar. Sabit kur sisteminde kurun belirlenmesiyle, serbest kur sisteminde ise devletin döviz piyasasına rezervlerini arttırmak amacıyla alıcı olarak girmesi veya yabancı ülkelere net sermaye akışına izin vermesiyle döviz kuru denge düzeyinin üstüne çıkar ve ödemeler bilançosu fazla verir. Bu durumda uluslararası baskılar ve ülke ekonomisi açısından sakıncaları yüzünden revalüasyona başvurulur. Revalüasyon, ülke içi fiyatları pahalandırarak ihracatı azaltırken, yabancı fiyatları düşürerek ithalatı artırır. Bunun sonucunda, ödemeler bilançosu fazlasında bir azalma meydana gelir.

---

² KARLUK, a.g.e., s.327.

Özetle, devalüasyon ve revalüasyon yerli ve yabancı mallara olan harcamaları değiştirmek için ilgili fiyatları etkilerler³. Bir dış açık durumunda, harcamaların ithal mallarından ihraç mallarına doğru, bir ödeme fazlası durumunda da tersine yerli mallardan ithal mallarına doğru kaydırılması söz konusudur⁴. İşte bu fiyat değişiminin dış ticaret üzerindeki etkisinin ölçülmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Bu amaçla yönelik olarak devalüasyonun dış ticaret üzerindeki etkisini inceleyen bazı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlar, esneklik yaklaşımı, masnetme yaklaşımı ve parasalcı yaklaşımdır.

2.1 Esneklik yaklaşımı

1940 ve 1950'li yıllarda ödemeler dengesinin sadece ticaret dengesi kalemi ele alınıyordu ve döviz kuru dışsal bir değişken, hükümet tarafından belirlenen sabit bir parametre olarak ele alınıyordu. Daha sonra Marshall geleneklerine göre esneklik yaklaşımı izlenmiştir. Buna göre piyasada arz ve talep eğrilerine göre fiyat belirleniyordu. İlk modellerde farkı Keynes'in ulusal gelir analizini esneklik yaklaşımına sokmasıdır. Esneklik yaklaşımına ilk katkıları Bickerdike(1920)⁵, Marshall(1923)

---

³ Robert J. CARBAUGH, *International Economics*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, 1992, s.360.

⁴ Halil SEYİDOĞLU, *Uluslararası İktisat*, İstanbul, 1998, s.410.

⁵ Bkz.C.F. BICKERDİKE, "The Instability of Foreign Exchange", *Economic Journal* Vol.30, 1920, s.118-122.

Lerner(1944)⁷, Robinson(1947)⁸ ve Metzler(1949)⁹ yapmışlardır. Standart model ise döviz kurundaki değişimin cari hesap üzerindeki etkisini incelemiştir. 1950'de devalüasyonun ulusal gelir ve istihdam üzerindeki etkisini inceleyen modellerden sonra 1970'de Bretton Woods sisteminin yıkılmasıyla döviz kurundaki değişime ticari malların fiyatı ve miktarı uyum sağlamış ve J eğrisi tanımlanmıştır¹⁰. J eğrisi kavramıyla ülke parasının devalüe edilmesiyle ülkenin cari hesap dengesinin başlangıçta kötüleşeceği daha sonra iyileşeceği tespit edilmiştir. Bunun nedeni kısa dönemde ülke parası ile ithalat fiyatlarının ihraç fiyatlarından daha hızlı yükselmesidir. Bu yüzden ticaret hacmi sonradan uyum sağlamaktadır¹¹.

Esneklik yaklaşımı devalüasyonun döviz ve/veya yabancı malların arz ve talebinin esnekliğine bağlı olarak ticaret dengesini nasıl etkileyeceğini inceler. Talep ve arz esnek olduğunda arz ve talep miktarı fiyat değişikliğinin nedeni olur. Esnek olmadığında ise fiyat değişiklikleri

---

⁶ Bkz. Alfred MARSHALL, **Money, Credit and Commerce**, Macmillan, London, 1923.

⁷ Bkz. Abba P. LERNER, **Economics of Employment**, McGraw-Hill, New York, 1951; **The Economics of Control**, Macmillan, New York, 1944.

⁸ Bkz. Joan ROBINSON, "The Foreign Exchanges," in Robinson, **Essays in the Theory of Employment**, Basil Blackwell, Oxford, 1947, s.134-155.

⁹ Bkz. Lloyd A. METZLER, "Wealth, Saving and the rate of Interest", **Journal of Political Economy**, Vol.59, 1951, s. 930-946.

¹⁰ Peter ISARD, **Exchange Rate Economics**, Cambridge University Press, New York, 1995, s. 91-95.

¹¹ ISARD, a.g.e., s.95-96.

arz ve talep miktarına bağlanamaz¹². Bu yaklaşıma göre, döviz kurunda değişimleri, bir ülke mallarının diğer ülke mallarına nispi fiyat oranını değiştirmektedir. Bu değişimler ise miktar değişimlerini uyaran temel bir faktördür¹³. Ülkenin ithalat ve ihracat hacmi reel döviz kuruna bağlı olarak değişmektedir.

Esneklik yaklaşımına göre, devalüasyon ulusal para olarak ülkedeki ithal mallarının fiyatını yükselterek, ithal mallarının yurtiçi talebini kısarak döviz giderlerini azaltır. İhracat açısından ise ihraç mallarını yabancı para cinsinden ucuzlatarak, yabancı tüketicilerin bu mallara talebini artırarak ihracat geliri kazandırır.

Devalüasyonun ithalatı kısıtlayıcı etkisi, ithal mallarının talep eğrisi negatif eğimli olduğu için kesindir. İhracat geliri kazandırıcı etkisi ise kesin değildir. Çünkü devalüasyon ihracatın hacminde genişleme etkisi ve ihraç mallarını döviz cinsinden ucuzlatma etkisi yaratır. Dolayısıyla devalüasyonun ihracat gelirlerini net olarak artırıp artırmayacağı, bu iki etkinin karşılıklı ağırlıklarına bağlıdır. Eğer hacimdeki genişleme etkisi fiyattaki düşüş etkisinden daha büyük ise ihracat gelirleri artar, ters durumda ise ihracat gelirleri net olarak düşer¹⁴.

---

¹²Steven HUSTED and Michael MELVİN, **International Economics**, Harper and Row Publishers, New York, 1990, s.144.

¹³ Ömer ABUŞOĞLU, **Döviz Kuru Politikası ve İhracat üzerine Etkisi (1980-1988 Dönemi)**, TOBB Yayını, Ankara, 1990, s.72.

¹⁴ SEYİDOĞLU, a.g.e., s.417.

Görüldüğü gibi döviz kuru dış ticaretteki tıkanıklığı gidermede anahtar bir rol oynamaktadır. Sadece ülkenin ihraç mallarına olan talebini değil, aynı zamanda ihracat arzını artıracak bir araç olarak görülmektedir. Gerek arz ve gerekse talep üzerindeki reel etki bunların fiyat esnekliği ölçüsünde ortaya çıkmaktadır. Ancak reel etkilerin devamlı olup olmayacağı açık değildir¹⁵.

2.2 Massetme Yaklaşımı

Esneklik yaklaşımı bazı eksiklikler içermektedir. Birincisi, ithalat talep fonksiyonu ve ihracat arz fonksiyonu nispi fiyatlardan ve reel gelir ve üretim kapasitesi gibi uygun değişkenlerden çok nominal mal fiyatları üzerinde durur. İkincisi, ticaret dengesizliğinin kapsamı yönünden varlıkla yapılan ödemeler analizde ele alınmamıştır. Üçüncüsü, ticaret dengesindeki değişim ülke içi üretim ve ülke içi toplam harcama (massetme) arasındaki farkın yaratacağı ulusal gelir hesabıyla benzer bir şekilde uygundur.

Esneklik yaklaşımını ilk ortaya atanlar onun zayıflıklarını sonradan fark etmişlerdir. 1950'lerin başında Robinson (1947), Harberger (1950)¹⁶,

---

¹⁵ ABUŞOĞLU, a.g.e.,s.72-74.

¹⁶ Bkz. Arnold C. HARBERGER, "Currency Depreciation , Income, and the Balance of Trade", *Journal of Political Economy*, Vol.58, 1950, s.47-60.

Meade (1951)¹⁷, Alexander (1952)¹⁸ ve diğerleri devalüasyonun ulusal gelir ve istihdam üzerindeki etkisini gösteren modeller oluşturmuşlardır. Analizin bu yeni şekline masnetme yaklaşımı denilmektedir. Bu yaklaşım fiyat esnekliği üzerinde duran Marshall yaklaşımını ele almaz. Daha çok ulusal gelir üzerinde duran esneklik yaklaşımıyla ilgilidir. Buna göre, ülke içindeki bir devalüasyon ülke içi nispi mal fiyatlarını düşürür ve talepte bir değişme ve böylece ülkenin çıktısında ve gelirdede (tam istihdamda değilse) bir artış meydana getirir. Bu gelir değişmesi geri dönerek ticaret akımını etkilediğinden devalüasyonun ticaret dengesini iyileştirmesi, esneklik yaklaşımı bu geri dönüş etkisini dikkate almadığı için masnetme yaklaşımında daha azdır¹⁹.

Esneklik yaklaşımında bir ülkenin devalüasyonla ticaret dengesini iyileştirebileceği görülmektedir. Devalüasyon öncelikle ithalat ve ihracat fiyatlarını etkiler, ihracatla birlikte mal ve hizmetlerin üretimi ve geliştiğartarken ithalat düşer. Ancak bir ülke tam istihdamda olduğunda devalüasyonun etkisi nasıl olur sorusunun cevabını masnetme yaklaşımı cevaplayabilir²⁰.

---

¹⁷ Bkz. James E. MEADE, "The Case for Variable Exchange Rates, ", **Three Banks Review**, Vol.27, 1955, s.3-28.

¹⁸ Bkz. Sidney S. ALEXANDER, "Effects of a Devaluation on a Trade Balance", **IMF Staff Papers**, Vol.2, 1952, s.263-278.

¹⁹ ISARD, a.g.e., s.95.

²⁰ HUSTED-MELVIN, a.g.e.,s.427.

Massetme yaklaşımı devalüasyonun dış ticaret üzerindeki etkisini milli gelir üzerinde yaptığı değişmelerle açıklamaktadır. Buna göre devalüasyon, yurtiçi gelir ve fiyatlar düzeyini ve bu yolla da dış denge durumunu etkiler.

Toplam harcamalar yönünden milli gelir dengesi

$Y=C+I+G+(X-M)$ olduğundan

$A=C+I+G$ ve net ihracat $B=X-M$ ise

$Y=A+X-M$

Toplam talebin toplam üretime eşitlenmesi şeklindeki milli gelir (Y) denge koşulu

$Y-A=X-M$ veya $B=Y-A$ olur.

Bu durumda dış ticaret dengesi açığının (B), milli gelir ile toplam yurtiçi harcamalar arasındaki farktan oluştuğu görülmektedir²¹.

Massetme yaklaşımında toplam yurtiçi üretim(Y) toplam yurtiçi harcamaları (A) aşarsa ülkede ihracat yapılacağından dış ticaret dengesi fazla verir, tersi durumda ise $Y-A$ negatif olduğunda dış ticaret dengesi (X-M)'de negatif olur. Çünkü toplam yurtiçi üretimi aşan toplam yurtiçi harcamalar ithalat ile karşılanır²².

---

²¹ CARBAUGH, a.g.e., s. 374.

²² HUSTED-MELVIN, a.g.e.,s.428; Fritz MACHLUP, "Explaining Changes in Balances of Payments and Foreign Exchange Rates: A Polemic without Graphs, Algebra, and

Massetme yaklaşımına göre, devalüasyonun dış ticaret dengesini nasıl etkileyeceği ekonominin eksik istihdamda ve tam istihdamda bulunmasına göre ele alınır. Ekonomi eksik istihdamda bulunduğu devalüasyon net ihracatı artıracığından (İhraç mallarına talep esnek ise) üretimi artırır. Ekonomi tam istihdamda olduğunda ise üretimi artırmak mümkün olmadığından devalüasyonun yabancıların yurtiçi mallarına talep artışı enflasyona neden olur. Bu yüzden tam istihdam durumunda devalüasyon dış ticaret dengesi açığını büyüttüğünden kullanılmaz²³.

2.3. Parasalcı Yaklaşım

Parasalcı yaklaşım 1970'lerde Robert Mundell²⁴, Harry Johnson²⁵ ve Jacob Frenkel²⁶ gibi iktisatçılar tarafından geliştirilmiştir. Esneklik ve massetme yaklaşımı dış ticaret dengesi üzerinde dururken parasalcı yaklaşım dış ödemeler dengesini açıklamaya çalışır. Aslında esneklik ve onun eksiklikleri giderilmiş massetme yaklaşımı ile parasalcı yaklaşım tamamlayıcıdır. Esneklik yaklaşımı daha çok alışılmış tarzda para arz

---

Citations”, **Flexible Exchange Rates and the Balance of Payments**, North- Holland Publishing Company, New York, 1980, s. 103-104.

²³ HUSTED-MELVIN, a.g.e.,s. 428.

²⁴ Bkz. Robert A. MUNDELL and Alexander K. SWOBODA , **Monetary Problems of the International Economy**,University of Chicago Press, Chicago, 1969.

²⁵Bkz. Harry G. JOHNSON, “The Monetary Approach to the Balance of Payments:A Nontechnical Guide”, **Journal of International Economics**, Vol. 7, 1977.

ve geliri değişmeden kaldığında paranın dışsal değerlenmesinin veya değer kaybetmesinin cari hesap dengesine etkisini ele alır. Para yaklaşımı ise ülke parasının arz ve talep değişikliğinin demeler dengesinde veya döviz kurunda yaratacağı değişikliği inceler²⁷. Esneklik ve massetme yaklaşımında önemli bir hükümet müdahalesi olmadığında döviz kuru dış ticaret dengesi aynı anda sağlanabilir. Fakat piyasaya sermaye akımı girdiğinden döviz piyasası ithalatçı ve ihracatçıların davranışları ile oluşmaz. Aksi takdirde döviz piyasası uluslar arası ticaret dengesine hizmet eder.Bu yüzden sermaye akımı çoğu ekonomistlerin beklentisini kırarak ticaret dengesizliği yaratmaktadır²⁸. Bu yaklaşımı savunan iktisatçılara göre, para arzı ile para talebi arasındaki denge ile demeler dengesi arasında çok yakın bir ilişki vardır²⁹. Bu yaklaşıma göre, demeler dengesinin analizi, “parasal bir olaydır, para politikası araçları önemlidir ve takas veya gerçek ticaret politikası değildir”. Buna göre para stokundaki bir değişiklik ile demeler dengesi arasında ilişki vardır. Para stokunun değişimi ise para arz ve talebine bağlıdır. “demeler dengesinde açık veya fazla parasal dengesizlikten kaynaklanır ve

---

²⁶ Bkz. Jacob A. FRENKEL, “ A Monetary Approach to the Exchange Rate: Doctrinal Aspects and Emprical Evidence”, **Scandinavian Journal of Economics**, Vol. 78, 1976.

²⁷ MACHLUP, a.g.e., s.102.

²⁸ John T. HARVEY., “Exchange Rates, Volatility and Misalignment in the Post-Bretton Woods Era”, **Foundation of International Economics**, London and New York, 1999, s.209-210.

²⁹ ISARD, a.g.e., s. 103; MACHLUP, A.g.e., s.102.

hükümetin ödemeler dengesi politikası uygulamadığı zamanlarda ortaya çıkar³⁰.

Para arz ve talebindeki fazlalık ekonomideki mal ve hizmetlerin üretimini, tüketimini; tahvil, hisse senedi vb. varlıkların borç verilme ya da alınması şeklindeki hareketlerini etkiler ve bu etkilenme sonucunda da milli gelir ve harcama düzeyinde değişimler ortaya çıkar. Kısaca, para arz veya talebindeki dengesizlik, doğrudan milli geliri ve harcamaları etkilemektedir. Bu yüzden ödemeler dengesi sorunu parasal bir sorundur Devalüasyon ise bozulan para arz ve talebi dengesini yeniden sağlayarak dış ödeme açıklarını giderebilir. Bu görüşe göre, dış ödeme açığı, para arzının para talebini aşmasının bir sonucudur³¹. Devalüasyon ile artan iç fiyatların yarattığı nominal para talebi artışı yurtiçi kaynaklarla karşılanmadığında ülkeye döviz girişi hızlanır. Bu da ülkenin net döviz rezervlerinin artmasına ve ödemeler bilançosunun fazla vermesine neden olur. Fakat devalüasyon harcamalarda artışa yol açarak fazlalığı azaltır. Sonuçta ödemeler bilançosu fazlası ülkenin para piyasasında denge sağlandığında ortadan kalkar³².

Parasalıcı görüşe göre döviz fonlarının ülkeye girişi ticaret işlemlerinin yanı sıra, eldeki yabancı tahvillerin satılıp paraya çevrilmesi

---

³⁰ JOHNSON, a.g.e., s.265.

³¹ Tamer İŞGÜDEN ve Müfit AKYÜZ, *Uluslararası İktisat*, Evrim Kitabevi, İstanbul, 1990, s.101-102..

ve yeni tahvil çıkartılıp dış piyasalarda satışa sunulması gibi sermaye işlemleri yoluyla gerçekleşmektedir.

Böylece ülkeye döviz fonlarının girmesiyle ve merkez bankasının bunlara dayanarak emisyon hacmini genişletmesiyle para talebi karşılanmış ve ödemeler dengesi sağlanmış olur. Dış denge ise ancak parasal denge sürdürüldükçe geçerli olabilir³³.

SONUÇ

Döviz kuru değişimlerinin dış ticaret üzerindeki etkisini açıklamaya yönelik yaklaşımlar döviz kuru hareketlerini uzun dönemde incelerler. Çalışmada ele alınan esneklik ve massetme yaklaşımında döviz kuru değişimlerinin dış ticaret dengesi üzerindeki etkisi incelenirken parasalci yaklaşımda dış ödemeler dengesi üzerindeki etkisi açıklanmaya çalışılır. Aslında her üç yaklaşım da birbirini tamamlamaktadır. Esneklik yaklaşımı para arzı ve geliri değişmeden kaldığında paranın dış değerlenmesinin veya değer kaybetmesinin cari hesap dengesine etkisini ele alır. Parasalci yaklaşım ise ülke parasının arz ve talep değişikliğinin ödemeler dengesinde veya döviz kurunda yaratacağı değişikliği inceler.

---

³² CARBAUGH, a.g.e., s. 375.

³³ SEYİDOĞLU, a.g.e., s.427.

Devalüasyon ve revalüasyon daha çok sabit döviz kuru sisteminin uygulayan ülkelerde geçerlidir ve belirlenen kurlar uzun süre etkisini gösterebilir. Esnek kur sistemlerinde ise kurlarda her an bir değişiklik söz konusudur. Bu yüzden, kurlardaki ani ve sık değişiklikleri açıklamaya yönelik yeni teoriler geliştirilmiştir. Ancak, geleneksel yaklaşımların günümüz modellerinin oluşmasında da etkili olmuştur. İhracat ve ithalat hacminin reel döviz kuruna duyarlılığına dayanan esneklik yaklaşımının temelinde, bir ülkenin uluslararası ticaretinin güçlü bir şekilde ülkenin gelir ve çıktı düzeyine bağlı olması yer almaktadır. Dış ticaret dengesizliği ve döviz kuru ilişkisi günümüz ekonomik analizinin merkezinde yer alır. Dış ticaret dengesine yönelik en pratik geleneksel modeller ise 1950'lerin esneklik-massetme modellerinden geliştirilmiştir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ABUŞOĞLU Ömer, **Döviz Kuru Politikası ve İhracat üzerine Etkileri (1980-1988 Dönemi)**, TOBB Yayını, Ankara, 1990.

ALEXANDER Sidney S., "Effects of a Devaluation on a Trade Balance", **IMF Staff Papers**, Vol.2, 1952.

BICKERDIKE C.F., "The Instability of Foreign Exchange", **Economic Journal**, Vol.30, 1920.

CARBAUGH Robert J., **International Economics**, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, 1992.

FRENKEL Jacob A., "A Monetary Approach to the Exchange Rate: Doctrinal Aspects and Empirical Evidence", **Scandinavian Journal of Economics**, Vol. 78, 1976.

HARBERGER Arnold C., "Currency Depreciation, Income, and the Balance of Trade", **Journal of Political Economy**, Vol.58, 1950.

HARVEY John T., "Exchange Rates, Volatility and Misalignment in the Post-Bretton Woods Era", **Foundation of International Economics**, London and New York, 1999.

HUSTED Steven and MELVIN Michael, **International Economics**, Harper and Row Publishers, New York, 1990.

ISARD Peter, **Exchange Rate Economics**, Cambridge University Press, New York, 1995.

İŞGÜDEN Tamer ve AKYÜZ Müfit, **Uluslararası İktisat**, Evrim Kitabevi, İstanbul, 1990.

JOHNSON Harry G., "The Monetary Approach to the Balance of Payments: A Nontechnical Guide", **Journal of International Economics**, Vol. 7, 1977.

KARLUK Rıdvan, **Uluslararası İktisat**, İstanbul, 1998.

LERNER Abba P., **Economics of Employment**, McGraw-Hill, New York, 1951;

LERNER Abba P., **The Economics of Control**, Macmillan, New York, 1944.

MACHLUP Fritz, "Explaining Changes in Balances of Payments and Foreign Exchange Rates: A Polemic without Graphs, Algebra, and

Citations”, **Flexible Exchange Rates and the Balance of Payment**
North- Holland Publishing Company, New York, 1980.

MARSHALL Alfred, **Money, Credit and Commerce**, Macmillan
London, 1923.

MEADE James E., “The Case for Variable Exchange Rates, “, **Three
Banks Review**, Vol.27, 1955.

METZLER Lloyd A., “Wealth, Saving and the rate of Interest”, **Journals
of Political Economy**, Vol.59, 1951.

MUNDELL Robert A. and SWOBODA Alexander K., **Monetary
Problems of the International Economy**, University of Chicago Press,
Chicago, 1969.

ROBINSON Joan, “The Foreign Exchanges,” in Robinson, **Essays in the
Theory of Employment**, Basil Blackwell, Oxford, 1947.

SEYİDOĞLU Halil, **Uluslararası İktisat**, İstanbul, 1998.